

מעמד הר סיני ונבואת משה

כתב הרמב"ם¹ שה' נותן לנביא אות או מופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת. אמנם אין זו ראייה מוכחת שהוא נביא אלא זו רק דרך להחזיקו כנביא. "אם אדם גדול הוא וחכם ראוי לנבואה (והביא אות ומופת) מעמידין אותו על חזקתו ומאמינים לנבואתו".

וממשיכים להעמיד אותו על חזקתו ולהאמין לנבואותיו כל עוד הוא לא

- מכחיש מצוה אחת מן התורה (אלא אם כן היתה הוראת שעה)
  - אם אמר נבואה טובה והנבואה לא התגשמה (אבל אם אמר נבואה לא טובה וזו לא התגשמה, אין זו ראייה, כי יתכן שהגזירה התבטלה).
- בשני המקרים הללו הוא נביא שקר.

כלומר, מחזיקים נביא כנביא אמת, כל עוד לא הוכח אחרת. ואף שמצווה וחובה לשמוע אל הנביא כמו שכתוב "אליו תשמעון"², אין זו נאמנות שלימה אלא נאמנות שיש אחריה הרהור ומחשבה³.

הרמב"ם מושה את זה לדין עדות. בית דין מאמין ומחליט דברים על פי העדות של שני עדים, אע"פ שאין בית דין יודעים בוודאות מוחלטת שהעדים העידו אמת או שקר. ומדגיש הרמב"ם שדין זה שמאמינים לשני עדים כדוברי אמת, זה לא בגלל איזה היגיון הכרחי, אלא זה חידוש של תורת משה רבנו. התורה חידשה שאף שאין לנו הוכחה ברורה על כך, בכל זאת יש לנו להחזיק את העדים כדוברי אמת ולחרוץ דין על פי דבריהם, כל עוד לא הוכחו או הוזמו.

כמו כן יש לנו להאמין לנביא שהביא אות, אף שאיננו יודעים אם האות שהביא היא אמת או כישוף כלשהו. ודין זה שאנחנו מאמינים לדברי הנביא בגלל אות או מופת בתור חזקה, הוא רק בגלל שזה חידוש של תורת משה רבנו, ולא בגלל הוכחה הגיונית וידיעה ברורה. לכן, אם הוא עושה מעשה שמערער את נבואתו כדלעיל, איתגלי מילתא למפרע שהיה נביא שקר מלכתחילה.

כל זה בשאר הנביאים אבל במשה רבנו זה שונה. האמונה לאורך כל הדורות בנבואת משה היא אינה בגלל אות או מופת כלשהיא. זו ידיעה ברורה. אין זה כמו החידוש של התורה לקבל עדותם של שני עדים, אלא זו הוכחה אמיתית וידיעה ברורה, כמו דבר שאדם שרואה במו עיניו. וכמו שכתוב: "הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם"⁴. בני ישראל ראו במו

---

¹ רמב"ם יסודי התורה ז, ז
² דברים יח, טו
³ רמב"ם יסודי התורה ח, ב
⁴ שמות יט, ט

עיניהם ושמעו במו אזניהם שה' מדבר אליהם ואל משה. אין זה כשמיעת עדות משני עדים אלא כידיעה של העדים בעצמם, "את הדברים אשר ראו עיניך"⁵. זו אות ברמה אחרת לגמרי. זו לא חזקה אלא ידיעה.

כל זה החל במעמד הר סיני במדבר, אבל בעודם במצרים לא האמינו למשה בגלל המצווה שבתורה להישמע לנביא אלא בגלל האותות שהוא עשה - המטה נהפך לנחש וחזרה למטה, והיד שלו נהפך למצורעת, והמים נהפכו לדם. כל המופתים הללו היו דבר פלא שנתנו לו חזקה שהוא איש האלקים, אבל לא היוו ראיה ברורה. כי יכלו לומר אולי זה כישוף כל שהוא. ואף שכתוב⁶: וידבר אהרן את כל הדברים אשר דבר ה' אל משה ויעש האותות לעיני העם. ויאמן העם... "זו היתה אמונה מוגבלת, אמונה שיש אחריה הרהור וספק.

משה ידע שכשיופיע לפני בני ישראל במצרים יהיו להם הרהורי ספק. ולכן אמר "והן לא יאמינו לי ולא ישמעו לקולי"⁷. וגם אחרי שה' אמר לו את שלשת האותות שהוא יראה לבני ישראל, משה עדיין לא רצה ללכת ואמר "לא איש דברים אנכי"⁸ וכן "שלח נא ביד תשלח"⁹. משה חשש שכיון שכל האותות הן רק בגדר חזקה שעדיין מלווים בספק כלשהו, הם לא יאמינו לו שה' שלח אותי.

אמנם הקב"ה הקדימו וכבר מההתחלה ה' אמר לו שאתה צודק ואף שיש אותות בידך עדיין הן מלוות בספקות. אבל אין אלו האות האמיתית. האות האמיתית והמוכחת תהיה בהר סיני. "וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה"¹⁰. הקב"ה אומר לו, זו האות האמיתית וההוכחה הברורה שאני נראה אליך ואנכי שלחתיך.

אולם משה חשש שאין זה פותר לו את בעייתו העכשווית. אות מוכחת זו הוא רק במעמד הר סיני, עכשיו בעודם במצרים הם לא יאמינו לו. הבעיה שלי היא עכשיו. האות שיקרה במעמד הר סיני אולי טובה לעתיד אבל אינה עוזרת לי עכשיו. לכן ה' נתן לו אות לעכשיו, והמטה נהפך לנחש ובעצם ה' אמר לו שבזה יאמינו לך. כנראה ה' חש שלא נוח למשה בזה, כי אות כזו אינה ראיה מוכחת כלל, והדין שיש להחזיק נביא כנביא אמת בגלל המצווה של "אליו תשמעון", לא תקף עכשיו קודם מתן תורה. לכן ה' נתן לו עוד אות של הצרעת, ואמר לו "והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון"¹¹.

---

⁵ דברים ד, ט
⁶ שמות ד, ל-לא
⁷ שמות ד, א
⁸ שמות ד, י
⁹ שמות ד, יג
¹⁰ שמות ג, יב
¹¹ שמות ד, ח

ה' חש שמשה עדיין לא השתכנע מחמת אותה סיבה, וכי יש הבדל בין אות אחת לשתי אותות? לכן ה' המשיך: "והיה אם לא יאמינו גם לשני האותות האלה..."¹² ה' נתן לו את האות של המים שנהפכו לדם. שלש אותות הן כבר בגדר חזקה, וזה אכן יותר משכנע מאות אחת, כי בשלש פעמים יש כבר סבירות של חזקה, אפילו בלי המצווה של התורה. שלש אותות אלו תספקנה לזמן מוגבל, והם יאמינו לך עד הר סיני. שם יקבלו את האות האמיתית והניצחת.

ניתן לראות את ההבדל בין האות של מעמד הר סיני ושלש האותות האחרות בשני דברים:

- אצל האות של מעמד הר סיני כתוב: "וזה לך האות" עם ה' הידיעה ובלי מגבלה כלשהי. באותות הנחש והצרעת כתוב: "והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעו לקל האת הראשון והאמינו לקל האת האחרון". מדובר רק בקול של אות ולא באות אמיתית ממש.
- המלה "אות" של מעמד הר סיני כתוב מלא, כלומר, זו אות מושלמת ומוכחת. לעומת זאת באותות האחרות כתוב חסר, "את", וכן בלשון רבים "אותות". כלומר, אלו אותות לא מושלמות אלא אותות עם ספקות.

מעמד הר סיני הוא האות המוכחת והוי ידיעה ברורה של העדים עצמם שמשה היא נביא אמת ודבר ה' בפיו.

---

¹² שמות ד, ט